

Privatizacija: politika brez izbire in kaj povejo izkušnje drugod?

Prof. ddr. Rudi Rizman

Univerza v Bologni

Politika brez izbire ali novo enoumje?

- Paradoks samo-omejenega političnega uma: prevzem in prenašanje neoliberalne doktrine privatizacije od drugod, vendar tudi ne upoštevanje tveganj, slabih izkušenj z njo
- Kontekst dveh velikih „kriz“:
 - a. Kriza politične odgovornosti inštitucij EU
 - demokratični deficit
 - b. Kriza finančnih institucij: „reševanje“ krize z deregulacijo, privatizacijo in liberalizacijo (z „orodji“ politike, ki so pripeljale do krize) z namenom/pretvezo ponovne vzpostavitve učinkovitega delovanja trga

Incest med državo in trgom

- Rezultat: intervencija države z omenjenimi “orodji” ni okrepila konkurence (trga), temveč je še povečala koncentracijo ekonomske moči/kapitala velikih korporacij oz. v zgodovino ne videno redistribucijo družb. bogastva
- Po letu 2008 se javni dolg samo še povečuje: ne zaradi investicij na področju javnega sektorja ali socialnih podpor, temveč zaradi velikanskih transferjev javnega denarja v finančni oz. bančni sektor (povzročitelja krize)
- Gre za interakcijo med državo in „trgom“ v obliki korupcije predstavniške demokracije – prekrivanja ekon. in pol. moči, s čimer se je politični sistem odpovedal svojim državljanom

Kdo varuje družbo pred trgom?

- Privatizacija, liberalizacija in deregulacija v službi koncentracije kapitala zahtevajo od države zakone, ki so „prijazni“ do trgov in izogibanju plačevanja davkov ter istočasno omejujoči do socialnih pravic z namenom povečevanja dobička in rente za privilegirano manjšino
- Ne gre torej za to, da neoliberalna politika varuje trg pred državo, temveč za to, da se zadnjo v imenu „depolitizacije“ podredi „tržni logiki“ – alternativa: socialno prijazni trg
- O degenerativnih posledicah uveljavljanja „Evrope-EU kot trga“, o posledicah za demokracijo in „civilizacijski“ projekt EU kot enakopravne in decentne skupnosti

Kaj ostaja od nacionalne suverenosti?

- Vloga evropske in globalne finančne krize ter še posebej skupne denarne enote na povečevanje teritorialnih neenakosti, vključno s praktičnim omejevanjem njihove realne suverenosti – vloga „imperialnega instinkta“
- Pogojevanje materialne podpore z odrekanjem nacionalni (državni) suverenosti, ki tako ponovno postavlja v ospredje socialno in nacionalno vprašanje
- Permanentna kriza neoliberalne politike, ki v nasprotju z obljubami podaljšuje in zaostruje kompleksno krizo in praktično odpravlja demokracijo tako na nacionalni (še posebej na evropski periferiji) kot na transnacionalni ravni

Zapravljena desetletja

- Privatizacija zadnjih trideset let ključni instrument neoliberalne globalizacije (TINA) - od Pinocheta do „perestrojke“ – drugod bolj pragmatično in ne-ideološko
- Leta 2009 je bilo privatizirana že ena četrtnina od petsto glavnih korporacij, na svetu, ki so bile v državni lasti
- Čile v letih 1975-1989 prvi neolib. eksperiment z dvema valovoma privatizacije več tisoč podjetij in šestnajstih bank
- „Čilski čudež“ (M. Friedman) ali bolje „čikaška pot v socializem“ se je končal klavrno – dve izgubljeni desetletji - na koncu s ponovnim vračanjem privatiziranih podjetij v javno (državno) last, podobno danes drugod

Privatizacija kot plenilska razprodaja

- Čeprav v razvitem industrijskem svetu izstopata retorični in ideološki diskurz o privatizaciji, se srečujemo tudi z bolj pragmatičnimi praksami njenega uvajanja
- Nujnost razlikovanja med javno nadzorovano privatizacijo in plenilsko razprodajo
- Naraščanje števila primerov – od Koreje in Tajvana do Norveške, Francije in Nemčije, ki dokazujejo, da je javna (državna) lastnina lahko zelo učinkovita in konkurenčna
- Mnoge od njih tudi kupujejo javna (državna) podjetja v državah, ki so danes brez kritične refleksije oz. strateškega premisleka podlegle neoliberalni dogmi

Kaj ogroža globalni kapitalizem?

- Zasebna lastnina in trg kot taka v nasprotju s F. Hayekovimi pričakovanji potemtakem ne varujeta demokracije in svobode (tako kot tudi ne državno načrtovanje v sovjetskem sistemu)
- Ta sektor ni nujno cenejši, bolj učinkovit, konkurenčen, dinamičen (investicije)
- Britanske in druge izkušnje, kjer privatizacija javnih služb in podjetij (tako kot drugje kolekt.) nista prinesla obljubljenega
- Prispeva pa k enormnemu in neznosnemu povečevanju neenakosti (T. Piketty), ki ogroža samo preživetje globalnega kapitalizma